

השגחה ב'שתי עיניים'

Category: בראשית, ויגש

פרופסור אלכסנברג מגיע לירוחם ומקים תוך עשרה ימים מיזם שהקמתו לוקחת עשר שנים⁷⁰ וכמו יוסף הצדיק שראה את ההשגחה העליונה בכל צעד בחייו, גם עלינו 'לפקוח עיניים' כדי לראות את ההשגחה העליונה שמנהלת את חיננו.

האוניברסיטה שקמה בימים ספורים

בשנת 1977, יהודי בשם מל אלכסנברג, שהתגורר בטינק שבניו-ג'רזי וכיהן כפרופסור באוניברסיטת קולומביה, החליט לעלות לארץ ולהתיישב בירוחם.

ירוחם היא עיירה בנגב, שהוקמה בראשית שנות ה-50 כ'מעברה' לאכלוס עולים חדשים מרומניה, מרוקו, פרס והודו. בשנות ה-60 הפכה ירוחם ליישוב קבע, אולם המצב הכלכלי הקשה שהיה בה הבריח ממנה את הצעירים, בעיה שהתעצמה בשנות ה-70.

ליישוב הנידח הזה החליט מל אלכסנברג לעלות, כדי לעזור לו להתפתח.

לפני נסיעתו לארץ הוא נפגש עם הרבי ב'יחידות', וסיפר על תוכניותיו. הרבי בירכו, והציע לו להקים בעיר אוניברסיטה. הרבי אמר לו שגם בארה"ב יש הרבה ערים קטנות שבנויות ותלויות לחלוטין באוניברסיטה שפועלת בהם. האוניברסיטה מייצרת מקומות עבודה עבור התושבים, ובכלל⁷¹ עושה מהעיר מקום שכדאי להתגורר בו. לכן, סיכם הרבי, כדאי להקים אוניברסיטה בירוחם, וכך לבלום את ההגירה השלילית מהעיר.

מל מכר את ביתו, התפטר ממשרתו ועלה לארץ. לירוחם הגיע ביום חמישי, ובשבת הראשונה שלו במקום יצא לטייל עם אשתו בעיר. בטיול הוא גילה בניין בנוי כמעט לגמרי, בעל חזות של מוסד לימודים, עומד ריק מאדם. הוא שאל את התושבים למה משמש הבניין, אך איש לא ידע להשיב לו.

ביום ראשון בבוקר יצא לבקר את ראש המועצה. הוא סיפר על עובדת היותו עולה חדש מארה"ב, ושאל מה סיפורו של הבניין היתום. ראש המועצה היכה בידו על ראשו ואמר: "אוי, הבניין הזה? לפני שנתיים קיבלתי שיחת טלפון ממשרד החינוך, ובה בישרו לי שהוחלט לאשר תקציב לבניית בית ספר לילדים מיוחדים בירוחם. השבתי להם שיש בעיירה רק חמישה תלמידים כאלו, אך הפקיד ממשרד החינוך לא רצה לשמוע, ואמר שזו החלטה של המשרד⁷² הכסף כבר הועבר למטרה הזו, תכניות הבנייה בדרך, וחובה לבנות את הבניין.

"לקראת סיום הבנייה", המשיך ראש המועצה, "התברר שהפקיד ממשרד החינוך טעה והחליף

בין ירוחם לנתיבות. משרד החינוך ביקש לבנות את הבניין הזה בנתיבות, ולא בירוחם, אך את הנעשה אין להשיב, וכעת ראש העיר 'תקוע' עם הבניין הזה ואין לו מה לעשות איתו".

מל אלכסנברג אמר לו: "שמע; הרבי מליובאוויטש הציע לי להקים אוניברסיטה בירוחם, והבניין הזה מתאים בדיוק למטרה זו!". ראש המועצה התקשר מיד למהנדס העיר, ואמר לו בשמחה: "בוא עם המפתחות של הבניין, יש כאן יהודי שיש לו מה לעשות איתו!".

באותם ימים התחילו ליישם בארץ את הפרויקט 'ערים תאומות', בין קהילות יהודיות בעולם לבין ערים בישראל. לעיר התאומה של ירוחם נבחרה מונטריאול שבקנדה. ראש המועצה סיפר, שבעוד יומיים תגיע משלחת ממונטריאול לביקור ראשון בעיר, ומאחר והוא איננו דובר אנגלית, הוא מבקש ממנו להיות המתורגמן שלו. מל הסכים בשמחה.

המשלחת הגיעה, ומל, שרק חמישה ימים קודם לכן הגיע מארה"ב, היה המדריך שלה בירוחם. הם התעניינו מה בתכניתו לעשות בירוחם, והוא סיפר להם שהרבי מליובאוויטש הציע לו להקים אוניברסיטה בעיר. החבורה התלהבה מאוד, והללו אמרו: "תגיד לנו מה אתה צריך, ותקבל!".

האיש בארץ רק חמישה ימים, וכבר יש לו בניין ותקציב, וכעת הוא בדרך להקים אוניברסיטה. מל שם את פעמיו לאוניברסיטת בר-אילן, ונפגש עם טוביה בר אילן, שעל שם אביו נקראת האוניברסיטה. מל סיפר לו את הצעת הרבי להקים אוניברסיטה בירוחם, ועל כך שיש לו בניין וכסף, אך הוא זקוק להדרכה ועזרה כיצד להקים אוניברסיטה.

אומר לו בר-אילן: "שמע, זה רעיון מצוין. לאוניברסיטה שלנו יש שלוחות בצפון הארץ, במזרח ובמערבה, ואנו מחפשים להקים גם שלוחה בדרום. אנו מבקשים להשתמש בסיסמה 'ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה', וחסר לנו ה'נגבה' ² מקום בנגב. נרשום את האוניברסיטה בירוחם כשלוחה שלנו, אתה תארגן את המקום, תשיג את התלמידים, ואנו נשלח לך מרצים מהמרכז".

עשרה ימים בארץ, וכבר יש לו בניין, תקציב ואוניברסיטה מוכנה עם כל הרישיונות והמרצים.

הוא הגיע לארץ בחודש ספטמבר, ואחרי החגים פתח מכללה עם 400 תלמידים (מתוך מגזין 'תורת חיים' של חברת jem).

מי רואה תמיד השגחה פרטית?

בתפילת שחרית של שבת, שנאמרת בשעה שביית-הכנסת עדיין ריק ורק יחידי סגולה מוסרים את נפשם ובאים להתפלל, מי שישים לב יגלה סתירה בין שני פרקי תהילים שנאמרים בתחילת התפילה. בפרק ל"ג (פסוק י"ח) אומר דוד המלך: "הנה עין ה' אל יראיו", ובפרק שלאחריו הוא אומר "עיני ה' אל צדיקים" (ל"ד, ט"ז).

מה פשר הדבר? על "יראיו" משגיח הקב"ה רק בעין אחת ² "עין ה'", ואילו על הצדיקים כתוב

"עיניי", לשון רבים, כלומר § השגחה בשתי עיניים. אז מתי משגיח הקב"ה בעין אחת, ומתי בשתי עיניים?".

משיב המדרש (שיר השירים רבה, ח): "בשעה שישראל עושין רצונו של הקב"ה, מביט אליהם בשתי עיניו § ובשעה שאין עושים רצונו של הקב"ה, הוא מביט להם בעינו אחת". כלומר, יש זמנים שבהם הקב"ה משגיח במבט מלא § בשתי עיניים, ויש זמנים שההשגחה רופפת יותר, בעין אחת.

אבל לכאורה הפירוש הזה קשה, שכן בפסוק נכתב שאלו שהקב"ה מביט עליהם בעין אחת הם "יראיו"! אם כן, איך ייתכן להגדיר אותם "אין עושין רצונו של הקב"ה"?

מסביר הרבי בשיחה (שבת בראשית תשח"י, תורת מנחם חלק כ"א עמ' 136), שישנם כמה אופנים בהשגחה פרטית, בדומה לחילוק שבין השגחה בעין אחת, להשגחה בשתי עיניים. יש כאלו שכלל אינם מרגישים שהקב"ה משגיח עליהם. הם חושבים שהם עושים הכול בעצמם. אלה אנשים כה רחוקים, שהם מנותקים לגמרי מהחלק הרוחני שבהם. הם לא מרגישים בחיי היום-יום את יד ה' מנווטת אותם. עליהם אין מדובר כאן.

אך ישנם אנשים שכן מרגישים את הקב"ה בחייהם הפרטיים. הם שמים לב להשגחה הפרטית. כשלפתע מתרחשים עמהם דברים שלעולם לא ציפו להם, הם רואים ומבינים שיש מישהו למעלה שמכוון את דרכיהם. במקרים אחרים קורים להם דברים "מוזרים", שלא הורגלו בהם, והם אינם מבינים את פשרם.

אצל אנשים אלו ההשגחה היא "בעין אחת". הם מרגישים, ואפילו שמים לב לכך שיש כאן מסר מלמעלה, אך לא תמיד מבינים מהו המסר שהקב"ה מבקש להעביר להם.

למעלה מזה אלו הצדיקים. להם יש את ההכרה וההרגשה שהקב"ה מכוון את דרכיהם, ובכל אירוע בחיים יודעים להצביע על המסר שהקב"ה רוצה להעביר להם. אלו האנשים שמרגישים שהקב"ה משגיח עליהם בשתי עיניים.

כשאנו קוראים את פרשת השבוע, העוסקת בסיפור יוסף ואחיו, מבחינים בדבר מעניין מאוד: אצל יוסף, לכל אורך הדרך, מוזכר תמיד שמו של הקב"ה. אפילו פוטיפר המצרי, עובד האלילים, ראה "כי ה' איתו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו" (בראשית ל"ט, ג).

גם כשהושלך אל הבור, שר בית הסוהר מעביר לו את הסמכויות § "באשר ה' איתו ואשר עושה ה' מצליח" (ל"ט, כ"ג). פרעה, שהחשיב את עצמו לאליל, הכריז כשפגש את יוסף: "הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו?" (מ"א, ל"ח).

ובוודאי שכך הרגיש יוסף בעצמו, שהקב"ה משגיח עליו בכל צעד ושעל. יוסף "הצדיק" זכה להשגחה "בשתי עיניים". לכן, בפרשתנו, כשהוא סוף סוף מתגלה לאחיו, הוא אומר להם "ועתה אל תעצבו, כי מכרתם אותי הנה, כי למחיה שלחני אלקים לפניכם". לאחר מכן הוא שוב חוזר ואומר "וישלחני אלקים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה". יוסף לא

מסתפק בכך, ואומר בפעם השלישית: "ועתה, לא אתם שלחתם אותי הנה, כי האלקים" (מה", ה-ח).

זה אדם שחי בתודעה שה' משגיח עליו בשתי עיניים.

אם נרצה ☒ נראה

כל אחד מאיתנו חווה במשך ימי חייו, ואולי אפילו היום, רגעים שבהם הוא לא מרגיש כלל את ההשגחה של הקב"ה. הוא שוכח שיש מישהו מלמעלה שמכוון את הכול, ולכן הוא דואג ומתרגז כשדברים לא הולכים בדיוק כמו שהוא תכנן.

ישנם מצבים שאדם מרגיש שיש מישהו מלמעלה שמעורב בעסק, אבל עדיין סבור שהוא שולט במצב ☒ "הוא מחליט והוא מכוון", וזו החכמה שלו שגורמת לו להצליח. זו השגחה בעין אחת.

אבל ישנם אירועים בחיים, כמו הסיפור בירוחם, שבו אדם רואה שהכול מלמעלה, וכפי שמל אלכסנברג מסכם, שבדרך הטבע לוקח עשר שנים להקים אוניברסיטה, ופה התהליך התקצר לעשרה ימים. במצבים כאלו, כולנו רואים את ההשגחה בשתי עיניים.

רבותי, זה תלוי גם בנו; כשנפקח את שתי העיניים שלנו, ונחפש את הקב"ה בחיי היום יום ☒ נגלה שהקב"ה גם משגיח עליו בשתי עיניים.